

Kasteel Ter Eem

Ik ben bezig met een onderzoek naar Kasteel Ter Eem dat bij Eembrugge gelegen heeft. Ik zou graag in contact komen met mensen die de plek goed kennen of gekend hebben. Vooral met mensen die de situatie vóór de ruilverkaveling van 1940 nog gekend hebben. Graag zou ik van deze mensen horen welke restanten er waren en waar ze lagen.

Kunt u er iets over vertellen, wilt u dan alstublieft contact opnemen met:

Harry v.d. Voort,
Jan van Beierenstraat 8,
1211 HT Hilversum
12035-234065

De Franse tijd

Aan de Russische veldtocht in 1812 namen 15.000 Nederlanders deel. Het Nederlandse contingent, voor een deel gedwongen via de conscriptie, de dienstplicht, maar ook met een aantal vrijwilligers, maakte overigens een bescheiden deel uit van de troepenmacht die zich in Duitsland verzamelde. In totaal bestond het leger waarmee Napoleon Rusland binnenviel uit 600.000 manschappen. Het is in de wereldgeschiedenis de grootste legermacht die ooit voor een expeditie bijeen is gebracht. Naar de eis van de toenmalige oorlogsvoering waren er bijna 15.000 paarden nodig, niet alleen voor het vervoer van de duizenden wagens, maar ook voor de cavallerie.

De bekende veldslag bij Borodino eiste omstreeks 9 september meer dan 70.000 doden en gewonden. Van het regiment Hollandse huzaren, dat bestookt was door de batterijen van de Russische achterhoede bleef niet meer dan 46 man over. Maar op 15 september kwam Napoleon met zijn voorhoede desondanks toch tot aan Moskou.

Op 4 oktober moesten alle kerken in Holland op bevel

de glorieuze overwinning van Keizer Napoleon herdenken. Dat bevel werd braaf opgevolgd. Ook in Eemnes, zij het zonder twijfel als overal elders, met gemengde gevoelens.

Men wist nog niet van de verdere afloop, de werkelijk afgrijselijke terugtocht in de inmiddels ingevallen Russische winter. De terugtocht werd op 18 oktober aangevangen. Daags daarna werd Moskou, zoals we nu weten, in brand gestoken en moest men het hevig brandende Moskou ijlings verlaten.

Van de 15.000 Nederlandse soldaten keerden er niet

Concluse

AMERSFOORT den 3 October 1812

De Onderprefect van het Arrondissement Amersfoort,

aan

Den Heer Maire van Eemnes

Mijn Heer de Maire!

De overvrijke geregten welke geplant gehad hebben bij de overtochten van de Keemere, van de Duina, vande Berg & Keemer, de Mokelaw, te Drieja, te Polotzk, te Ostrovnno, te Smo Lensk, en Lindelyk de Helle & lag van Morkera, Myn alle Carrees, redaren, om dank te zeggen te doen aan den god der Heeren Scharen.

Daar omgelaste ik u op morgen Vridag den 4 October, (op Guadalesche Brief te laat kwam) op Guadag den 5 dezer Maand, door alle de onder scheide god Diensten, welke in de gemeente Eemnes, Lufflangen en gebaden aan het opperreeken te doen uit voeren. Volgend de gemonten van elke onder scheide god Dienst.

Ik nuerne my met alle agting

De Onder-Prefect voornoemd

Thoucheaer

meer dan een paar honderd terug. In ieder dorp was wel een gezin dat vader of zoon voorgoed moest missen. Ook Eemnes heeft daarvan geweten. Tot vele jaren na de Russische veldtocht verzochten wanhopige inwoners via de officiële kanalen om opheldering over spoorloos zijnde zonen. Jonge mannen in de bloei van hun leven en die tegen hun zin het eigen veilige huis moesten verlaten om des Keizers wapenrok te dragen en die ver van huis het ongewisse tegemoet gingen. In het oud archief van Eemnes is nog wel het een en ander bewaard gebleven, dat ons herinnert aan de periode voor, tijdens en na de Russische veldtocht.

N° 15 .

De Maire van de Beiden Communes
gerie hebben het Besluit van den
H^oo. prefect meijens de Conscriptie macht
bekend dat de Inschryvingen zal geschieden
op Dinsdag en Waensdag de 3de en 4^{de}
September 1811 des vadersmiddags van vyf tot
ses Uren op de Gemeente Kamer te
Eemnes en ieder in die terme vallende
als geboren in den jaare 1799 word ten
ernstigste gewaarschouwd zij op die tyd
en plaats ten Inschryvinge te late vinder
te einde de Nootlottige gevolge voortkome
welke byt het we. zuyen daarvan Leke. londe
te wachte lynie de Maire voo. naend

De toebereidselen tot de Russische veldtocht van 1812 worden een jaar eerder in Nederland goed merkbaar. Belastingen gaan omhoog, paarden worden gevorderd, de conscriptie wordt strenger. Op 5 november 1811 komt er op de gerechtskamer van Eemnes een brief binnen van de onderprefect inhoudende: "Een decreet van de Keizer dat de pupillen der Garde aangevuld moeten worden met weeskinderen boven de 15 tot 19 jaar en dat derzelver kinderen donderdag den 15e dezer te Amersfoort moeten komen." Het betreft drie ingezetenen, namelijk

- 1) Hendrik Jan Knoppert, zoon van de Chirurgijn Willem Knoppert en Alette Vree, geboren Eemnes-Binnen 28-01-1793
- 2) Dirk van de Puijl, geboren Eemnes-Buiten 29-12-1794 en
- 3) Nicolaas van de Puijl, geboren Eemnes-Buiten 27-08-1792, zoons van Bart van der Puijl en Weijntje Boor.

Zij zullen op genoemde dag naar Amersfoort gezonden worden" Aldus het antwoord van de maire. Over hen is mij verder niets naders bekend geworden.

Een schrijven van dinsdag 12 november 1811 waaruit ook weer bleek dat er van vrijwillig in militaire dienst gaan beslist geen sprake was." De heer onderprefect vroeg op te geven het getal van lieden welke vrijwillig hadden dienst genomen en met verdere lastgeving om zulks alle drie maanden op te geven". In de raad werd besloten te antwoorden:" dat genen zich nog daartoe vrijwillig hadden aangegeven." zo ziet u dat de Eemnessers liever bij moeders pappot bleven dan in vreemde krijgsdienst gingen.

Lang na de Russische veldtocht bleven velen, ook in Eemnes, zich bezighouden met opheldering van het oot van hun vermiste verwanten. Een organisatie als het Internationale Rode Kruis bestond nog niet. Toch waren velen met opsporing bezig. Genoemd kunnen worden Uitgevers van couranten, boekhandelaren, etc.. Verder vond ik in het oud archief van Eemnes nog al wat notulen. Ontvangen van de heer Paile te Brussel

Amsterdam den 18 Augustus 1821.

M I J N H E E R !

Wij hebben de eer UEd. te berigten dat door de laatste uitgezondene Lijsten naar Rusland, vele die zich geabonneerd hadden, de Doodcedels ontvangen hebben.

Deswegeus zal er eene nieuwe Lijst in allengevalle den 29 September 1821, naar nog 75 Russische, Pruisische en Oostenrijksche Hospitalen; meer als de vorige, verzonden worden; dewijl ons nog 73 Hospitalen nader bekend zijn geworden.

Insgelijks zal de naam van ieder Militair in drie voornaamste Couranten van Rusland, Pruisen en Oostenrijk geplaatst worden; dewijl vele Militairen in de Dorpen overleden zijn.

In de Lijst zoo wel als in de Couranten wordt bij ieder naam eene somma beloofd aan den genen die het Doodextract kan bijbrengen. Al wie genegen is dat des Militairen Naam in de Lijst en in 9 Couranten geplaatst worden, kan voor de somma van vijf Gulden vóór den 20 September dezes Jaars abonneeren.

Ieder geabonneerde bekomt den 29 September een Exemplaar der Lijst, zoo als dezelve naar Rusland &c. is afgezonden, en de 9 verschillende Couranten kan men 2 à 3 maanden later op het Bureau komen laten inzien.

De genen die een Certificaat van het Regiment of van het Register, waaronder de Militair gediend heeft, hetwelk zijne afwezigheid inhoudt, verlangen, kunnen hetzelfde bekomen aan onderstaande Bureau, en gelegaliseerd door Z. Exc. den Minister der Nederlanden; zeer nodig om als absent te laten declareeren bij de Regtbank, ten bewijze dat dezelve niet meer in dienst is.

Een groot aantal familien hebben met deze stukken ingevolge het 116 Art. van het burgerlijk wetboek, van de regtbanken vonnissen verkregen, die huu in het bezit stellen van het gene den Militair nalaat, indien zij genoegzame onroerende Goederen hebben of een voldoende borgstelling kunnende aantoonen, gelijk staande met het gene dat weder zoude moeten worden gegeven, ingeval voornoemde Militair mogt terug keeren.

Men kan zich twee Naamlijsten aanschaffen; de eerste van 2000 overledene en gesneuvelde Militairen, en 42 welke nog in Rusland in leven zijn, voor 6 St., en de tweede, inhoudende 73 Staf- en andere Officieren, 33 Gardes d'Honneur, 3609 Manschappen, en 105 die nog in Rusland in leven zijn, ingevolge de laatste veldtochten, voor 12 St.

Men kan gemelde Lijsten bekomen bij de Heeren Boekhandelaren, gefrankeerde brieven moeten worden geadresseerd aan het BUREAU VAN ONDERRIGTING EN DOOD-EXTRACTEN, op den Nieuwendijk, N°. 18. Te Amsterdam.

De Lijst der overledene Militairen, waarvan de Erfgenamen reeds de Dood-Extracten hebben ontvangen of nog niet afgehaald, is te bekomen bij de onderstaande Heeren Boekhandelaars:

Menzing & Zoon, in den Haag.

Bouluys, te Kampen.

Wansleben, te Zutphen.

van der Meulen, te Zaandam.

de Groot, te Delft.

Imhof & Schwarz, te Keulen.

Hofman & Comp., te Hamburg.

J. W. Kaiser, te Bremen.

Gebroeders Hahn, te Hanover.

Beker, te Wezel.

Afchendorff, te Munster.

Wortman, te Emden.

Linz, te Trier.

een brief van dinsdag 12-05-1818, met als inhoud: Dat diegene die bericht willen over de personen in de conscriptie bij het Frans bestuur gevallen en in Rusland geleven zijn zonder dat er van hen iets bekend is geworden, die kunnen zich tot hem adresseren. Zij kunnen dan verzekeerd zijn te horen, dat hun familielid of gesneuveld of gevangen genoemd is en waar of dan thans hun verblijfplaats is. Kosten daaraan verbonden: 10 Francs."

Het gemeentebestuur beantwoordde deze brief op dinsdag, 19-05-1818. "Op heden heb ik aan de heer Paile te Brussel de namen van de personen gezonden welke uit de gemeente wegens de voormalige conscriptie opgeroepen en vertrokken zijn en waarvan hun familie geen bericht van hun dood of leven heeft bereikt.

1) Gerrit van de Meiden, geboren te Renswoude, wonen-
140- HK

de te Eemnes. Onechte zoon van Jannetje van de Meiden. Is geweest Kanonnier bij het derde Cohorte, (leger) artillerie, klasse 1788.

2) Cornelis van Wegen, zoon van Cornelis Damen van Wegen en Jaapje Kuijer, (gedoopt R.K. Eemnes 27-10-1788) en gewoond hebbende te Eemnes. In 1811 vertrokken, heeft gediend bij de zesde compagnie, 11e Regiment Blauwe Huzaren.

3) Antonie Jongering, zoon van Antonie Jongering en Catonia van Baerschman, geboren 16-06-1790 te Amsterdam. Is van Amsterdam gemarcheerd 25 januari 1813 als fuselier (leefde nog na de Russische veldtocht) van de 10e Comp., 3e Nat.Cohort (leger), is toen overgeplaatst op 25 juli 1813 naar het zesde Regiment.

4) Teunis Grootveld, zoon van Gerrit Grootveld en Aaltje Tijmense ter Heijden, geboren te Eemnes-Binnen 29-02-1788, wonende te Baarn. Is in 1811 vertrokken als fuselier van de derde Comp., 1e Bat., 2e Regiment.

5) Jacob Steenhof, zoon van Albert Steenhof en Wille-mijntje Tak, gedoopt R.K. 04-11-1788 te Eemnes. Is vandaar gemarcheerd in 1811. Heeft gediend bij de 2e Comp., 2e Bat., 123e Regiment Infanterie.

6) Jan van Stoutenburg, zoon van Aart Peterse van Stoutenburg en Petronella Hoefsloot, gedoopt R.K. 05-11-1791 te Eemnes. Is vandaar gemarcheerd onder de 3e Comp., 1e Bat., 1e Regiment, 2e Divisie, 5e Corps d'Armée."

Op woensdag, 10-06-1818 notuleerde men in Eemnes het volgende: "ontvangen hebbende een missieve (Brief) van den heer Paile te Brussel om enige nadere gegevens op te geven omtrent de personen die vanwege de voormalige Franse conscriptie opgeroepen zijn en waarvan tot heden geen bericht van hun dood of leven binnen is gekomen. Tevens wordt 5 gulden gevraagd voor onderzoek naar elk afzonderlijk persooen, dit ter bestrijding der kosten, etc.. Besloten is de door hem gevraagde somma ad 5 gulden te voldoen voor elke militair, de persoon Cornelis van Wegen, Jan van Stoutenburg, Teunis Grootveld en Antonie Jongering. Van de

twee andere personen moesten de verdere nasporingen gestaakt worden, daar er door andere brieven geen naders omtrent genoemde personen bekend is geworden."

Op maandag 27-07-1818 notuleerde men: "Op de 7e juli is ontvangen een brief van de heer Paile te Brussel waarbij hij mij enige wetenswaardigheden toezond betreffende Antonie Jongering. Hetzelve dat ook hij niets over hem wist, daar de militaire registers van het 14e Regiment, waarbij hij gediend had verloren waren geraakt.

Betreffende Cornelis van Wegen: hij zou verdwaald zijn in Rusland in 1812. Over Teunis Grootveld: dat er meerdere gegevens nodig zijn voor het onderzoek. Heer Paile geantwoord dat hij geloot had voor het tweede kanton Amersfoort en het lot no. 65 conscriptie 1808 getrokken had. Verder dat hij op 14-04-1812 naar Amsterdam is vertrokken ten einde te dienen onder het toenmaals opgerichte (cohorte (leger)). Dat hij geschreven had uit St. Orwens op 19-05-1812, dat hij geplaatst was bij het 123e Reg., 5e Bat., 3e Comp. Daarna schreef hij op 04-07-1812 uit Metz, dat hij toen diende bij het 2e Reg., 1 Bat., 4e Comp. fuseliers." Ook hier werd mij verder niets bekend over de genoemde personen.

Hardnekkig bleef men volharden toch enige opheldering te krijgen, waarbij er ook altijd weer lieden waren die daar een lucratieve bezigheid van maakten waarbij het resultaat vaak niet in verhouding stond tot de gevraagde kosten. Dat het voor de nog immer wachtende familieleden tot ver na 1812 een zenuwslopende tijd was, laat zich raden. Een tijd waarbij zij geregeld tussen hoop en vrees leefden omtrent het lot hunner verwanten.

Tot zelfs in 1827 kwam ik in het oud archief Eemnes een schrijven tegen betreffende dit onderwerp. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen leek het mij goed om het hier in zijn geheel weer te geven.

Wim Fecken.

ONDER WERP.

Vermiste Militairen.

*Aan de stedelijke en plaatselijke besturen
in de provincie Utrechts.*

Sedert 1814 zijn er menigvuldige verzoeken bij het Departement van buitenlandsche zaken ontvangen, ten einde door tuschenkomst van heizelve, en door die van ZIJNER MAJESTEITS Gezantschap te *Parijs*, of in enkele gevallen door de Nederlandsche gezantschappen aan andere hoven, berigten te erlangen, noemens het lot van Nederlanders die bij de voormalige Fransche Armée gebleven hebben.

Daar intuschen de, ten gevolge dezer aanvragen gedane nasporingen meestal militairen betroffen, die in den Veldtogt van *Rusland* in 1812 of ten gevolge der daaruit voortgevloeide gebeurtenissen zijn vermist geraakt, zoo is men slechts in enkele gevallen geslagt, om eenig berigt, omtrent het lot dezer militairen, naar welke aanvraag werd gedaan in te winnen, en is het onderzoek wegens de overigen vruchteloos afgegaan.

Deze aanvragen welke langzamerhand zijn verminderd, zouden waarschijnlijk thans, bijna zijn opgehouden, indien niet zeer enkele lieden en commissie-kantoren er werk van maakten, om bij voortdoring zoodanige personen op te sporen.

Hiërdoor worden aan de belanghebbenden niet alleen kosten van commissien veroorzaakt, maar hunne aanvragen hebben zeer zelden een gunstig gevolg, uit hoofde de opgave van de zaakverzorgers voor het meerendeel gansch onvolledig zijn.

Het getal Nederlandsche militairen bij het Fransche leger vermist, overleden of gesneuveld, omtrent welke nog geene aanvragen geschied is, kan nog op zeer vele duizenden geschat worden.

Ondertuschen mag men den tijd, welke er reeds verlopen is, in aanmerking nemende, veronderstellen, dat van derzelve naastbestaanden, wanneer deze uit

zich zelve handelen, niet vele aanvragen meer zullen inkomen, terwijl daar en regen, ingeval zij door commissie-kantoren hiertoe bij voortduring worden aangespoord, deze aanvragen zich nog oneindig kunnen vermenvuldigen, genoegzaam altijd zonder eenig positief resultaat voor de belanghebbenden.

Ik heb alzoo de eer, de stedelijke en plaatselijke besturen bij dezen uit te noodigen, om, wanneer iemand der belanghebbenden zijne handteekening in volmagt op den Commissfonair, zonder welke het Departement van buitenlandsche zaken geen gevolg geeft aan eenige aanvraag van laatstgemelden, hun ter legalisatie aanbiedt, alvorens zoodanige legalisatie te doen, hun voor oogen te houden, dat soortgelijke aanvraag eigenaardig door dezelve besturen behoort te geschieden, wanneer alle kosten vermeden worden; dat de Commissfonair geene andere middelen bezit om berigten in te winnen, dan zich aan te melden bij dat Departement, en dat na verloop van zoo vele jaren, de onderhavige aanvragen, genoegzaam altijd vruchteloos afloopen.

Op deze wijze is het te verwachten, dat vele belanghebbenden zullen worden terug gehouden, om in het vervolg dusdanige middelen te beproeven, en dat zij in dat geval zullen verkiezen van de tuschenkomst derzelve besturen gebruik te maken, die alsdan zich daartoe tot mij zullen behooren te wenden, om aan het Departement van buitenlandsche zaken te worden kenbaar gemaakt.

Intuschen moet ik doen opmerken, dat het geven der voorschrevene inlichtingen enkel in die gevallen zal te pas komen, wanneer de legalisatie der besturen tot het boven omschreven einde wordt verlangd, zonder die inlichtingen uit te strekken tot eene algemeene en openbare kennisgeving aan de Ingezetenen, vermits dusdanige openlijke mededeeling al weder aanleiding zoude kunnen geven tot het levendig maken bij velen van het denkbeeld, om nog eenmaal te beproeven, narigten omtrent het lot hunner naastbestaanden, waarvan hier de rede is, te bekomen.

DE GOVERNEUR IN DE PROVINCIE UIRCHT

VAN T U Y L L.